

מהות ה"נצח"

הצילי הראשוני של המונח נצח מעוררת מחשבה של אדם גיבור וחזק, בעל עוצמה, ונתייג אותו ישירות למדת "גבורה" הנשמעת כמידת הכוח.

לא זו האמת, נצח הוא ענף ממדת החסד!

כי בניגוד לאיש הגבורה המכונס בעצמו ובראש מעיניו השלמות האישית, הרי איש הנצח התענינותו בזולת היא כה גדולה ומירבית עד שהוא מחפש לשלוט ולהכניע אותו ולהכתיב לו מה לעשות, בניגוד לאיש הגבורה שכלל לא מענין אותו מה יעשה וינהג הזולת.

אם-כן מדת החסד היא מדת היסוד הבסיסית של הקשר עם הזולת, אך מידת הנצח מוליכה את ההשפעה על הזולת בעוצמה וכוח, לא סתם להשפיע על הזולת, אלא שהדאגה לזולת מוליכה את האדם לנסות לשלוט בו כדי להנהיג ולהדריך אותו.

כמובן שיש נצח של היצר הטוב ונצח של היצר הרע:

נצח של היצר-הטוב מנסה להנהיג את הזולת לדברים טובים, להשפיע עליו להיטיב דרכיו בכל. ונצח של היצר-הרע מנסה להנהיג את הזולת לדברים רעים, להשפיע עליו להרע בכל. הנצח של היצר הטוב משפיע על הזולת בדרכי נועם, בעוצמת אישיותו הטובה הוא "סוחף" אחריו את הזולת והנצח של היצר הרע משפיע על הזולת בדרכים קשות, איומים, הפחדות ואלימות.

תלמידי רבי עקיבא - מדת הנצח

חז"ל אומרים שעשרים וארבעה אלף תלמידי רבי עקיבא מתו במגיפה בימי העומר כי "לא נהגו כבוד זה בזה". שואל הרבי: היתכן שתלמידי התנא הגדול שהטביע לדורות את הכלל הגדול של "ואהבת לרעך כמוך", ינהגו בחוסר כבוד זה לזה, עד לרמה קיצונית ביותר שבגינה נענשו בעונש הכי חמור - גזר דין מוות?

מסביר הרבי, אדרבה: רבי עקיבא הטביע בנפשותיהם את הכלל של מדת החסד והאהבה לזולת, ומתוך גודל האהבה ניסה כל אחד להפעיל את השפעתו על הזולת במידת הנצח, להכתיב לחברו את הנהגתו בהיותו בטוח בצדקת דרכו.

כל תלמידי רבי עקיבא הפנימו את הוראת רבם למדת חסד וקשר לזולת, אך הם חצו את הגבול, והשתמשו בנצח של הרע - בדרכים לא נכונות להשפיע על הזולת, זה חטא ועוון שבגינה נענשו.

הכנעת הנצח של היצר הרע

לעיתים גם הנצח של יצר-טוב צריך להשתמש בכוח הנצח שלא בדרכי נועם אלא בכפייה והפחדה, אך לא כלפי הזולת אלא כלפי האדם עצמו:

כדברי התניא (פרק כט) שכאשר האדם מתרחק מה' בתכלית הריחוק ולבו נעשה כאבן, שאינו נפתח בשום אופן לעבודת ה' ואור הנשמה, "ירעים קולו" לבטש, להשפיל ולבזות עד עפר את חומריות גופו,

"להיות נבזה בעיניו נמאס .. שהוא גרוע ומשוקץ ומתועב יותר מבעלי חיים הטמאים ושקצים ורמשים .. וגם ירעים עליה בקול רעש ורוגז להשפילה", וכך יכניע את היצר הרע [בעצם זו מדת נצח שבגבורה, ואין כאן המקום להאריך בדבר].

נצח = נְצָחִיּוֹת

משמעות נוספת בנצח זה נצחיות. שהקשר וההשפעה על הזולת תהיה בכל עת ובכל מצב ובלי הפסק.

ושתי המשמעויות בנצח – ניצחון וניצחיות – תלויות זו בזו: שעל ידי הניצחון בביטול כל הדברים המפריעים לקשר עם הזולת, הקשר עם הזולת נמשך בנצחיות ובלי הפסקה.